

Nieuwsbrief AWN Zeeland/West-Brabant juli-augustus-september / 4-2021

Inhoud:

1. Welkom
2. Monumentenweekend 11 en 12 september
3. Excursie naar de verdwenen Zwinsteden op zaterdag 9 oktober
4. Algemene ledenvergadering en excursie op zaterdag 6 november
5. Terugblik op het Zoutzieden bij Terra Maris
6. Kopij Zuidwesterheem
7. Podcast: dineren in de Late IJzertijd
8. Even voorstellen: bestuurslid Ariane Lafort
9. Archeologie Zeeland/West-Brabant in de media

1. Welkom!

Voor u ligt de nieuwsbrief van onze afdeling voor de zomermaanden. Het duurde even voordat die bij u in de digitale brievenbus lag, maar we wilden even wachten omdat we graag goed nieuws wilden brengen. Dat is er nu: een excursie naar het Zwingebied in het weekend van 9 oktober. Ook gaan we elkaar weer in levende lijve treffen op onze algemene ledenvergadering op zaterdag 6 november, waar ook meteen een leuke excursie aan verbonden is.

Als afdeling zoeken we een secretaris voor ons bestuur. U krijgt daar op korte termijn een aparte mail over. Iedereen is welkom; ook niet-leden die wel een administratieve rots in de branding zijn. Komt u bij ons gezellige bestuur, of weet u iemand uit uw omgeving die ons een handje wil toesteken?

Heeft u naar aanleiding van deze nieuwsbrief vragen of zou u graag iets geplaatst hebben? Neem contact op via nieuwsbrief@awnzeeland.nl.

De samenstellers van de nieuwsbrief, Hans de Vos en Ariane Lafort

2. Monumentenweekend 11 – 12 september 2021

Monumentendag is inmiddels uitgegroeid tot een Monumentenweekend; gebruikelijk halverwege september. Dit jaar is het evenement op zaterdag 11 en op sommige plekken zondag 12 september. Ook in Zeeland en West-Brabant zijn

dit weekend weer talloze monumenten geopend, waar u normaal niet zo makkelijk binnen komt. Kijk voor een opsomming op de website www.openmonumentendag.nl. U kunt dan invullen in welke plaats u een monument wilt bezoeken. Zoekt u bijvoorbeeld in de provincie Zeeland, dan krijgt u ruim 200 monumenten te zien, die dit weekend opengesteld zijn.

Bij Erfgoed Zeeland in Middelburg bent u welkom tussen 10.00 en 16.00 uur, voor een aantal rondleidingen door het Zeeuws Archeologisch Depot en de ondergrondse bunker. Wel is het nodig vooraf een plek te reserveren. De groepsgrootte is maximaal tien personen per rondleiding.

3. Excursie zaterdag 9 oktober: de Verdwenen Zwinsteden

Heerlijk dat we weer met elkaar op pad kunnen. Zaterdag 9 oktober kunnen we een mooie excursie maken naar het bezoekerscentrum van natuurgebied 't Zwin, waar op dit moment een unieke expositie is over de verdwenen Zwinhavens, die deze regio tot de economische motor van Europa en de wereld maakten. We krijgen één dagdeel een rondleiding door het bezoekerscentrum en het tweede deel van de dag gaan we het Zwingebied in, waar we met virtual reality-brillen op een heel bijzondere manier kunnen zien hoe het gebied er in de Middeleeuwen uit zag.

U kunt zich aanmelden voor deze excursie bij Conny Dekker, dekker6@icloud.com. Er rijden een aantal auto's, waar u kunt instappen als u niet met eigen vervoer wilt of kunt. De entree voor het bezoekerscentrum is 10 euro per persoon, maar komt voor rekening van AWN Zeeland/West-Brabant. Bij het bezoekerscentrum is een kleine kantine waar u tussen de middag een broodje en een kopje koffie kunt kopen. Wellicht wilt u liever uw eigen lunch opeten terwijl u alvast buiten rondwandelt: de keus is aan u.

<https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/128256/Hele-oude-tijden-herleven-in-het-Zwin-dankzij-virtual-reality>

4. Algemene Ledenvergadering zaterdag 6 november met excursie Hildernisse!

Hoe staan we er als afdeling voor, en waar willen we naartoe? Vragen die aan de orde komen tijdens onze jaarlijkse Algemene Ledenvergadering van de afdeling Zeeland/West-Brabant. De financiële boekhouding wordt vastgesteld, actuele

ontwikkelingen en ook is er natuurlijk ruimte voor vragen aan het bestuur. Bovendien is het fijn om samen met elkaar over de stand van zaken in de archeologie in onze regio te praten en elkaar weer te treffen.

De ledenvergadering zal zaterdagochtend 6 november plaats vinden. De locatie is Bergen op Zoom, bij collega-AWN-er Leo den Heijer. De vergadering begint om 10.00 uur. Na de middagpauze gaan we op excursie. Leo neemt ons mee naar het Markiezaat-gebied bij Bergen op Zoom en leidt ons rond op het terrein van het Verdronken Dorp van Hildernisse.

Aan de excursie zijn in principe geen kosten verbonden. De koffie en de bijbehorende bolus bij aanvang van de ledenvergadering, en het broodje tussen de middag komen voor rekening van de afdeling. Graag aanmelden voor de ALV op het emailadres tonruigrok@gmail.com. Wellicht kunnen we u helpen als u vervoer zoekt naar Bergen op Zoom.

5. Terugblik op Zoutzieden bij Terra Maris in Oostkapelle

Zeven AWN-ers hebben deze zomer deelgenomen aan het Middeleeuw Festijn bij natuurmuseum Terra Maris in Oostkapelle. Ton Ruijgrok schreef dit verslag: Als we elkaar de foto's laten zien van het zoutzieden komen per direct de herinneringen boven. Een stel, als keetvrouwen en zoutzieders vermomd. Je liep op blote voeten op het gras, je roerde en duwde in het zoute water, mengde opnieuw met water bij om het nog schoner te krijgen. De middeleeuwse muts stonden ons toch wel erg goed, misschien wel iets voor dagelijks gebruik op het werk. Rond de twee pannen op de twee kleine vuren hebben we net zoals het bezoekende publiek rond gelopen en gewerkt.

In twee talen en het Zeeuwse dialect bedienden we het langskomende publiek. We laten van links naar rechts in onze dubbele AWN kraam van begin tot eind het proces zien van zoutwinning. De turf, het slib, het schone Oosterschelde water en de kleine witte korreltjes. Van het schone eind product 'zout' laten we proeven. Zout hé?

Er is over de drie keren middeleeuws festijn interesse, met de vraag 'waarom experimentele archeologe in deze publieksdemonstratie'? We delen de nieuwste AWN folder uit. Moeders, oma's, meisjes zijn actiever in het na vragen dan de vaders. De jongens zijn getriggerd door het vuur.

Namens, Conny, Leo, Henk, Nathalie, Alex, Ariane, Ton

6. Kopij gevaagd voor Zuidwesterheem

Naast de nieuwsbrief versturen we als afdeling Zeeland/West-Brabant ook een aantal malen per jaar de Zuidwesterheem, met daarin uitgebreide verhalen en verslagen over archeologische projecten en ontwikkelingen. U kunt altijd contact met ons opnemen als u zelf verhalen voor de Zuidwesterheem wilt aanleveren.

De meeste leden hebben er inmiddels voor gekozen om de Zuidwesterheem digitaal te ontvangen. Dat scheelt natuurlijk enorm in de kosten voor onze afdeling, die te maken heeft met nieuwe, beperkende subsidieregels van de regionale overheid. Mocht u de Zuidwesterheem nog steeds in een papieren uitvoering ontvangen, maar is een digitale versie voor u ook voldoende, laat ons dat dan svp even weten op secretariaat@awnzeeland.nl

7. Podcast: dineren in de Late IJzertijd

Onlangs verscheen bij Matrijs het boek 'Verandering van Spijs. Tienduizend jaar voedselbereiding en eetgewoonten.'

Naar aanleiding daarvan heeft het radioprogramma Focus een podcast opgenomen: verslaggever Rose Heijnen ging met twee van de schrijvers, archeologen Laura Kooistra en Joyce van Dijk, naar het Prehistorisch Dorp van Yvonne Lammers in Eindhoven, om daar prehistorisch te koken en ondertussen antwoord te krijgen op de vraag: Wat aten de mensen in de late IJzertijd? Luister mee:

<https://www.nporadio1.nl/radio-focus/onderwerpen/76760-2021-05-14-wat-aten-ze-in-de-prehistorie>

8. Even voorstellen: nieuw bestuurslid AWN Zeeland/West-Brabant

Sinds dit afgelopen voorjaar heeft de afdeling Zeeland/West-Brabant een nieuw bestuur, zoals we aan het begin van deze nieuwsbrief al vertelden, op zoek naar een secretaris. Stelden voorzitter Alex Groosman en bestuurslid Ton Ruigrok zich in de vorige nieuwsbrieven al aan u voor; dit keer neem ik, Ariane Lafort-de Lepper, de gelegenheid te baat om me aan u voor te stellen en iets meer over mezelf te vertellen.

Veel mensen kennen mij van Omroep Zeeland, maar wat weinigen weten is dat ik eigenlijk archeologe had willen worden! Toen ik in de jaren tachtig op het VWO van de SSGM in Middelburg zat, bezocht ik voor een vervolgopleiding de open dagen van de universiteiten in Leiden en Utrecht om te kijken naar de studierichting Archeologie daar. Maar studenten daar vertelden middelbare scholieren dat de studie weliswaar mooi was, maar dat er in die jaren (eind jaren '80) nauwelijks tot geen werk in de archeologie was te vinden. Teleurgesteld droop ik af, waarna ik koos voor de School voor de Journalistiek en daarna dus in de media ging werken. Laat nu in '92 de Wet van Malta aangenomen worden door de Europese Unie. Die kwam erop neer dat voortaan op iedere bouwlocatie verplicht eerst archeologisch onderzoek moest worden gedaan. Het werk klotste tegen de plinten op... maar ik was dus al een andere richting ingeslagen.

Ik ben geboren en getogen in Zeeland en kwam na vele jaren in onder meer Hilversum en Den Haag weer terug in Zeeland. Ik ben een echte Zeeuw, vind ik zelf, en heb me altijd verbonden gevoeld met deze provincie. De combinatie van het strand, de duinen, het stille platteland, de dorpen en de historische stadjes is me op het lijf geschreven. Zeker nu onze drie dochters allemaal ouder zijn, heb ik weer wat meer tijd voor mezelf gekregen. Dicky de Koning enthousiasmeerde me jaren geleden al om actief te worden voor de AWN, maar door drukte thuis en op het werk lukte dat toen niet. Bij Omroep Zeeland ben ik

presentator en sinds een aantal jaar politiek verslaggever (daarvoor algemeen verslaggever) en vind ik het leuk om als het even kon tussendoor een leuke reportage te maken over archeologische projecten in Zeeland. Een voorbeeld daarvan was een reportage over Verdronken Dorpen in Zeeland. Daar zijn er in Zeeland honderden van, veel meer dan de meeste mensen denken. Nu Dicky er niet meer is, heeft een nieuwe ploeg de handschoen opgenomen om de afdeling levend te houden. Het is ontzettend leuk en inspirerend deel uit te maken van dit bestuur om zo de archeologie in de Zuidwestelijke Delta op de kaart te houden.

Samen met Hans de Vos verzorg ik nu de nieuwsbrief voor de afdeling Zeeland/West-Brabant. We verwerken de laatste nieuwtjes die we uit de media en uit mails halen, en proberen u thuis op de hoogte te houden van de activiteiten die hopelijk in de loop van het jaar weer kunnen gaan beginnen. Wat gaan we straks genieten van onze eerste excursie, wanneer het weer kan! Misschien kunnen we samen wel iets doen met de nieuwe Virtual Reality-Zwinsteden-route. Ik hoop u binnenkort weer te ontmoeten. U kunt mij bereiken op nieuwsbrief@awnzeeland.nl.

9. Archeologie Zeeland/West-Brabant in de media

<https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/128940/Sporen-van-middeleeuwse-huisjes-onder-multifunctioneel-centrum-Aardenburg>

<https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/128939/Bij-aanleg-windpark-Borssele-ontdekte-eeuwenoude-kanonnen-opgeknapt-Ze-zijn-fantastisch-mooi-geworden>

Op zee gebruikte kanonnen worden doorgaans ‘kanons’ genoemd. De twee in 2018 door ADC Maritiem bij de aanleg van de windparken Borssele III en IV opgeviste kanons zijn nu op kosten van de toekomstige windparkenexploitant voorzien van bijpassende rolpaarden gemaakt van honderdvijftig jaar oud eikenhout. De zeventiende eeuwse in Engeland vervaardigde gietijzeren kanons zullen op termijn permanent worden tentoongesteld in het Zeeuws Maritiem museum, maar zijn nu reeds gratis te bekijken in het Vlissingse stadhuis. Zie ook de AWN-nieuwsbrief van januari/februari 2021.

Reeds in de late middeleeuwen, zo rond 1450, stonden er op de plaats van het huidige Oranjeplein in Oost-Souburg al behoorlijk wat stenen woningen. Bij recente opgravingen door ADC ArcheoProjecten werden ter plaatse een aantal funderingen aangetroffen, alsmede een aantal geveerde en betegelde kelders. De oorspronkelijke verfkleur was blauw, een kleur die eventuele vliegen op afstand

houdt. De delfsblauwe en paarse tegeltjes in de kelders zijn van recentere datum, en dienden vooral ter bescherming tegen doorslaand grondwater. Op basis van de gedane vondsten wil men onderzoeken op welke wijze de middeleeuwse bewoning in en om de nabije ringwalburg zich in latere eeuwen heeft voortgezet.

De honderden potscherven die werden gevonden in de door de Walcherse Archeologische Dienst in Serooskerke-Oost, in de omgeving van de Poortstraat, gegraven proefsleuven vormen een aanwijzing dat daar tussen 300 en 200 vóór het begin van onze jaartelling, dus tijdens de IJzertijd, een boerderij heeft gestaan (zie ook de AWN-nieuwsbrief van september 2020). Uit de grondsporen van deze boerderij zou kunnen worden afgelezen hoe de boerderij er ooit heeft uitgezien en welke economische en sociale activiteiten daar zoal hebben plaatsgevonden. Maar helaas zijn deze sporen, ook na aanvullende opgravingen tijdens de maanden juni en juli, niet gevonden. Misschien lagen de sporen onder de even verderop reeds gebouwde huizen, zodat ze intussen compleet gewist zijn. Er bestaat echter een kleine kans dat de sporen alsnog worden aangetroffen bij de aanleg, over een aantal maanden, van een nieuwe watergang. Wat de boerderij extra interessant maakt, is de vondst ter plaatse van een deeltje van een blauwe glazen armband. Dit blauwe glas is afkomstig uit Noord-Frankrijk en kennelijk hadden de bewoners van Serooskerke met deze streek bepaalde handelscontacten. Overigens werd op het onderhavige terrein in Serooskerke nog een andere interessante vondst gedaan, namelijk die van sporen van het zeventiende eeuwse Hof Noordhout, ooit bewoond door de plaatselijke ambachtsheer Abraham Bisschop.

Het met een metaaldetector zoeken naar bodemschatten is alleen toegestaan als de zoeker toestemming heeft van de grondbezitter, er niet dieper wordt gezocht dan dertig centimeter en eventuele vondsten officieel worden aangemeld, bijvoorbeeld bij het PAN-project via de weblink portable-antiquities.nl/pan/#/public/melden. De gemeente Schouwen-Duiveland gaat echter de regels op haar grondgebied enigszins versoepelen. Zoekers die lid zijn van een archeologische of detectorvereniging kunnen nu van de gemeente een vergunning krijgen voor een periode van vijf jaar en hoeven tijdens deze periode niet voor elke activiteit toestemming te vragen.

De in de AWN-nieuwsbrief 03/21 aangekondigde digitale archeologische stadswandeling door Bergen op Zoom is inmiddels beschikbaar. De wandeling is door stichting In den Scherminckel toegevoegd aan de veelgebruikte telefoon-app Izi Travel. Tijdens het wandelen door de wijk tussen de Dubbelstraat en de Kaai, waar in de middeleeuwen de pottenbakkers gevestigd waren, hoort de gebruiker van de app verhalen over de verschillende archeologische sites die onderweg worden aangedaan. De wandeling is in de app te vinden onder de naam 'Rondje Potteriekes' en is 2,1 kilometer lang.

Ingenieurs- en adviesbureau Arcadis is eind juli gestart met de archeologische begeleiding van de ondergrondse aanleg van de nieuwe 380kV-hoogspanningsleiding tussen Bath en Tilburg. Dit gebeurt in de omgevingen van Bergen op Zoom, Geertruidenberg, Oosterhout en Tilburg. Het in de grond

wegwerken van hoogspanningsleidingen is dus vergeleken met het ophangen aan torenhoge dikke masten niet alleen beter voor landschap en leefmilieu, maar ook voor de archeologische wetenschap.

Op termijn zullen de fundamenten van het verdwenen dertiende eeuwse kasteel van Wouw weer voor het publiek zichtbaar zijn. Dit kasteelcomplex was ooit zonder meer aanzienlijk te noemen, want het kasteelterrein is maar liefst vier hectare groot. Omdat de funderingen voor een flink deel uit Mechelse en Brussels natuursteen bestaan, zijn ze tot op heden goed in de grond bewaard gebleven. Zowel de buitenste als de binnenste gracht zullen opnieuw worden uitgegraven, waarbij de laatstgenoemde wel eens heel veel aardewerk- en metaalresten zou kunnen prijsgeven. De buitenste gracht zal na de heruitgraving vooral fungeren als extra waterberging bij overvloedige regenval.

Adviesbureau RAAP heeft in opdracht van de gemeente Alphen-Chaam een archeologische beleidskaart laten vervaardigen waarop is te zien op welke plaatsen binnen de gemeente bepaalde archeologische waarden in de bodem aanwezig of te verwachten zijn. De kaart dient voor beleidsbepaling door de gemeente in geval van nieuwe of aangevraagde ruimtelijke ontwikkelingen. Ze wordt op de website van de gemeente aangeboden in PDF-formaat en is te vinden en te downloaden via een zoekopdracht voor 'archeologische beleidskaart'.

Tot de volgende nieuwsbrief, en anders graag tot ziens bij de excursie naar de Zwinsteden op 9 oktober of de Algemene Ledenvergadering op 6 november!